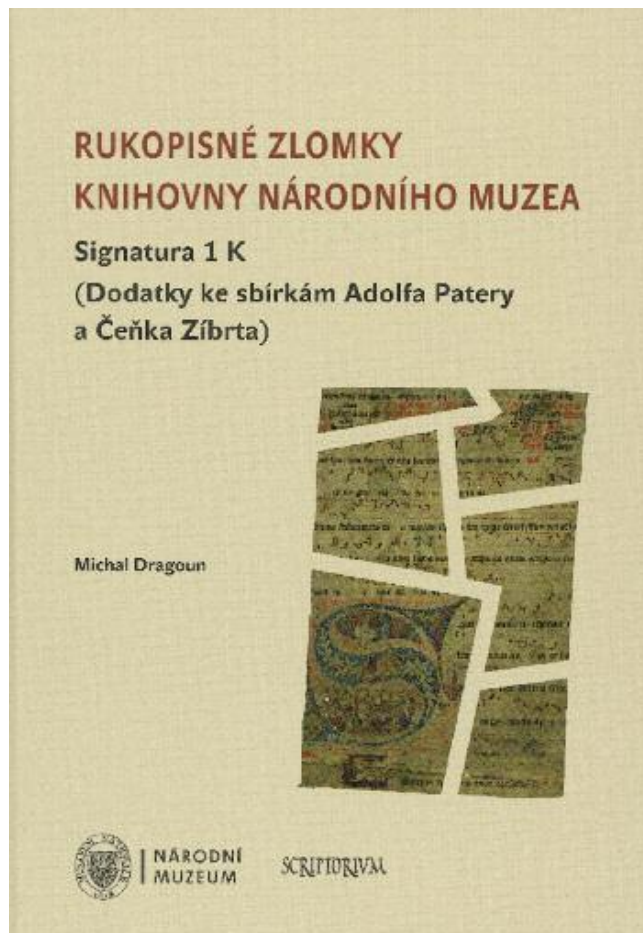

DRAGOUN, Michal. *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea: signatura 1 K. (Dodatky ke sbírkám Adolfa Patery a Čenka Zírta)*. Praha: Národní muzeum, Scriptorium, 2017. ISBN 978-80-7036-537-3, 978-80-88013-55-6.

Zatím poslední díl věnovaný rukopisným zlomkům ve fondu Knihovny Národního muzea je výjimečně autorským počinem jediné osoby. Michal Dragoun, který se v různé míře podílel na všech předcházejících svazcích,¹ touto poslední publikací prokázal, že byl po celou dobu pojítkem všech postupně zúčastněných autorských týmů a zároveň jednoznačnou zárukou kvality.

Při zpracování signatury 1 K (tedy dodatků ke sbírkám Adolfa Patery a Čenka Zírta, jak již napovídá název publi-

kace) se musel vypořádat s nepřítomností spoluautora prvního svazku, Jindřicha Marka. Díky navázání na tuto publikaci nedoznal tento díl větších ztrát a může být považován za druhý díl, opravdový a plnohodnotný doplněk k celé signatuře, o čemž svědčí i návaznost katalogových čísel na svazek z roku 2012. Snad jen krátce dodejme, že na objemovém zpracování nelze s ohledem na značný počet exemplářů poznat, že se skutečně jedná o dodatečně nalezené zlomky. Ve formě konzultací a výpomoci spolupracovala na přípravě publikace řada předních odborníků, z nichž mnozí se podíleli již na předcházejících svazcích (Dagmar Štefancová, Kateřina Voleková, Dalibor Havel), další byli zvoleni na základě úzké oborové specializace (např. Michal Láznička pro turecké zlomky, Tamás Visi pro hebraika, A. Ebra Akcasu, Helena Heroldová, Jan Hrdina, Hedvika Kuchařová a další). Jindřich Marek pro tentokrát přijal spolu se Stanislavem Petrem roli recenzenta.

Úvodní stať dopodrobna popisuje historii sbírky, strukturu jednotlivých částí s komplexním vystižením nejvzácnějších nebo nejzajímavějších originálů a celkové zhodnocení kolekce. Opět je doprovázena kvalitním anglickým překladem provedeným Kateřinou Millerovou, která překládala i úvody v předcházejících svazcích. Uvedená publikace obsahuje popisy zlomků nalezených v roce 2016 při revizních pracích. V roce 2017 byly tyto zlomky postaveny na signaturu 1 K, skládající se ze tří částí. První je tvořena 226 nezpracovanými zlomky, o jejichž existenci se zhruba od počátku 20. století vědělo, ale které nebyly řádně zpracovány a ani adjustovány (viz uložení v různých nahodile volených obálkách a deskách z řady časových vrstev). Větší část signatury je obsazena nově objevenými fragmenty z krabice, která byla nalezena při zmiňovaných revizích. Bezprostředně po nálezů byly vytříděny hebrejské fragmenty a postaveny na signaturu 1 G g, pouze jednotliviny byly ponechány na signatuře 1 K. Zároveň došlo k vyřazení fragmentů bez textu a zlomků inkunábulí a tisků. Vedle signatury 1 G g mají četné fragmenty vztah k signaturám 1 H a 1 I, tedy ke sbírkám Adolfa Patery a Čenka Zírta. Různé typy obálek ukazují na opakovanou manipulaci s touto větší skupinou. Třetí část tvoří tři fragmenty, které byly součástí nejnovější akvizice.

¹ DRAGOUN, Michal – MAREK, Jindřich. *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea: sbírky Adolfa Patery a Čenka Zírta*. Praha: Národní muzeum, Scriptorium, 2012; BRČÁK, Marek – DOBIÁŠ, Dalibor – DRAGOUN, Michal – JAMBOROVÁ, Martina – MĚŘIČKA, Matěj – VOLEKOVÁ, Kateřina. *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea: signatura 1 A*. Praha: Národní muzeum, Scriptorium, 2014; BENEŠ, Jiří – DOBIÁŠ, Dalibor – DRAGOUN, Michal – HALAMA, Ota – KLOSOVÁ, Markéta – LELKOVÁ, Iva – MĚŘIČKA, Matěj. *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea: signatury 1 B a 1 C*. Praha: Národní muzeum, Scriptorium, 2015; BROM, Vlastimil – ČERMÁK, Václav – DRAGOUN, Michal – EBERSONOVÁ, Adéla – HALAMA, Ota – MAREK, Jindřich – SIXTOVÁ, Olga – SPURNÁ, Kateřina – TIMOFEJEV, Dmitrij – VISI, Tamás. *Rukopisné zlomky knihovny Národního muzea: signatury 1 D, 1 E a 1 G*. Praha: Národní muzeum, Scriptorium, 2016.

Obr. 1. Zlomek *Moralii* Řehoře I. Velikého z 9. století. Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 K 943, fol. 1r–1v. Foto: KNM.

Popisované fragmenty pocházejí vesměs ze středověku. Nejstarší je list *Moralii* Řehoře I. z první třetiny 9. století (sign. 1 K 943). Největší objem sbírky pochází ze 14. a 15. století (z 11. století 4 zlomky, z 12. století více než dvacet zlomků), přibližně 13 procent pak z 16. až 19. století. S ohledem na dataci dominuje po jazykové stránce latina (zhruba 70 %), následuje čeština (22 %) a marginálně němčina (4 %), okrajově hebrejšтина a turečtina.

Mezi významné fragmenty se řadí zlomky biblí (zejména dvacet zlomků sign. 1 K 132 z tzv. *Bible pernštejnské*² z roku 1471, která obsahuje třetí redakci staročeského překladu bible). Dále je třeba zmínit jazykově české zlomky *Života Krista Pána* (sign. 1 K 609 z konce 14. století a sign. 1 K 713). Z podobné časové vrstvy pochází překlad *Dialogu rozumu a svědomí o přijímání Těla Božího* od Matouše z Krakova (sign. 1 K 189). Fragment *České nedělní postily* od mistra Jana Husa (sign. 1 K 220) vzniklý po roce 1413 se řadí mezi velice cenné nálezy. Vysokou výpovědní hodnotu má také zlomek obsahující *Obranu víry tábořských kněží* (sign. 1 K 203).

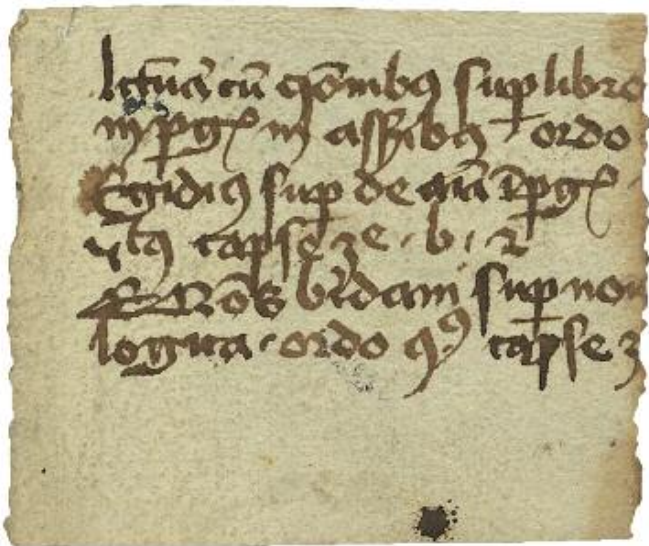
Po obsahové stránce podobně jako v předcházejících svazcích převažují liturgika (celkem 20 %). Jejich vyšší počet v této signatuře, respektive v původním místě uložení v jedné

krabici, vedly k domněnce, že měly původně tvořit vlastní signaturní řadu. Z mnohých zmiňme například zlomek nek-

Obr. 2. Zlomek *Bible pernštejnské*. Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 K 132, fol. 14v. Foto: KNM.

² Pro podrobnější informace o fragmentech *Bible pernštejnské* srov. příspěvek publikovaný v jednom z předchozích čísel tohoto časopisu: VOLEKOVÁ, Kateřina. Rukopisné zlomky *Bible pernštejnské*. *Acta Musei Nationalis Pragae – Historia litterarum* 63, 2018, č. 1–2, s. 45–49.

Obr. 3. Fragment knihovního katalogu z 15. století. Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 K 485, fol. 1r. Foto: KNM.

rologia blíže neznámého kláštera z přelomu 13. a 14. století (sign. 1 K 620), fragment s částí officia sv. Leodegaria, Marka vyznavače a papeže Marcella z 11. století (sign. 1 K 3), zlomek breviáře z blíže neznámého českého kláštera z druhé poloviny 13. století (sign. 1 K 134), část graduálu pocházející pravděpodobně z prostředí kartuziánů ze 14. století (sign. 1 K 217) a zlomek *Kristiánovy legendy* rovněž ze 14. století, pocházející nejspíše z kláštera minoritů nebo klarisek (sign. 1 K 268).

Zlomky biblických textů jsou zastoupeny zhruba třemi procenty. Poměrně málo se na této signatuře vyskytují spisy theologické, přičemž vesměs se jedná o oblíbené středověké autory (svatý Augustin *De civitate Dei* na sign. 1 K 149, Tomáš Akvinský a jeho *Summa theologiae* na sign. 1 K 832 a mnohé další). Z právních textů se dochoval ve třech zlomcích Gratiánův dekret z přelomu 12. a 13. století na sign. 1 K 770, provinciální statuta Arnošta z Pardubic z roku 1349 (sign. 1 K 304) a soudní akta, *Digesta* (například sign. 1 K 512).

Fragmenty rukopisů z univerzitního prostředí, po případě náležející do okruhu tzv. vzdělávací literatury, jsou sice početně méně zastoupeny, zato se mezi nimi vyskytují velice zajímavé tituly. Již z 12. století pochází zlomek spisu *De nuptiis Philologiae et Mercurii* od Martiana Capelly z 12. století (sign. 1 K 772). Mezi zajímavé medicínské spisy lze řadit spíše prakticky zaměřené dílo *De pulsibus* od Maura Salernského ze 14. století (sign. 1 K 785), po případě fragment s pojednáním o nemocech břicha pocházející ze 13. století z jižní Evropy. Ze spisů filozofických stojí za povšimnutí zlomek Waltera Burleye z roku 1458 (sign. 1 K 199). Značný význam pro poznání starších českých dějin má nález prvotního zápisu

Análů hradištských z počátku 12. století (sign. 1 K 150). Z oblasti světské literatury vedle Alexandreidy byl nově popsán zlomek básně Tobias od Matouše z Vendôme na sign. 1 K 193.

Fragmenty listin, listů a vzkazů se vztahují zejména k českému prostředí. Některé jsou hospodářského charakteru, například závěr německy psané listiny mezi Slávkem a Borešem z Rýzmburka, nejmenovaným pánem z Bergova, pánem z Bíliny, Mikešem z Kolovrat a Dětrichem z Kaufungen z konce 14. století (sign. 1 K 171), mnoho vypovídající rejstřík výdajů za maso, také chléb a pivo z 15. století (sign. 1 K 410) nebo Glejt Oldřicha z Rožmberka pro Mikuláše z Padeřova a padesát mužů jeho doprovodu z počátku 15. století (sign. 1 K 606). Do této kategorie je také možné zařadit zajímavý zápis o dluhu za víno vyskytující se na fragmentu misálu z 16. století: „*Tito mistři: Jan Zeman, Kilián Czipser (?) dlužný za víno každý po šesti bílých*“ (sign. 1 K 363).

Tyto nově popsané zlomky přinesly i mnoho nového pro poznání dějin pražské univerzity. V tomto směru byl přínosným zejména fragment knihovního katalogu z 15. století (sign. 1 K 485), ale také *Regulae de exercitiis et lectionibus in universitate Pragensi* (opět z 15. století, sign. 1 K 406) a *Nota de examinibus in universitate Pragensi* z poloviny 15. století (sign. 1 K 737).

Struktura jednotlivých záznamů zůstala prakticky totožná jako v předcházejících svazcích, tj. rozšířený záznam pro středověké zlomky, jednodušší a méně popisná forma pro novověké fragmenty. Podrobný katalogový záznam umožnil doplnit četné chybějící informace, například zpřesnění mnohých lokací (viz například lokace do bývalé knihovny kláštera cisterciáků ve Zlaté Koruně u zlomků na sign. 1 K 163, 1 K 464, 1 K 570).

Rejstříky podobně jako jednotlivé záznamy kopírují předcházející svazky. Prvním mezi nimi je chronologický, následovaný datovanými a přesněji datovatelnými zlomky, dále zlomky lokalizované, rejstřík jazykový, následovaný rejstříkem jmenným, věcným a oborovým, rejstříkem písařů, seznam iluminovaných rukopisů, notací dle typu notace, rejstříkem incipitů, předchozích vlastníků a majitelů, rejstříkem rukopisů citovaných v jednotlivých katalogových záznamech. Rejstříky jsou opět bezchybné a zcela vyčerpávající.

V úvodu recenzované publikace se uvádí, že se s tímto dílem původně vůbec nepočítalo, posledním svazkem měl být katalog předcházející, zpracovávající sign. 1 D, 1 E a 1 G (s. 7), záměr však bylo třeba přehodnotit kvůli výše zmíněnému nálezu krabice se zlomky při pravidelné revizi sbírek v roce 2016. Můžeme si tedy přát, aby se v budoucnu podařilo nalézt ještě další krabice s fragmenty.

PhDr. Renáta Modráková